

Sygn. akt VII Ua 96/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 kwietnia 2023 roku

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:

Przewodniczący: sędzia Agnieszka Stachurska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 21 kwietnia 2023 roku w Warszawie

sprawy M. R.

przeciwko Wojewódzkiemu Zespołowi do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w W.

o ustalenie stopnia niepełnosprawności

w związku z odwołaniem M. R.

od orzeczenia Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w W.

z dnia 18 września 2021r., nr (...) (...) (...) (...)

na skutek apelacji wniesionej przez organ rentowy

od wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi - Południe w Warszawie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
z dnia 22 września 2022r., sygn. akt VI U 447/21

uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w dniu 22 września 2022r. i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu dla Warszawy Pragi – Południe VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

sędzia Agnieszka Stachurska

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 22 marca 2022 roku, wydanym w sprawie o sygnaturze akt VI U 447/21, Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi – Południe w Warszawie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżone przez M. R. orzeczenie Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w W. z dnia 18 września 2021 roku, znak: (...) (...) (...) (...) oraz poprzedzające je orzeczenie (...) do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w W. z dnia 6 lipca 2021 roku, nr: (...) w ten sposób, że postanowił:

- w pkt I – zaliczyć M. R. do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności;
- w pkt III – orzeczenie należy wydać bezterminowo;

w zakresie wskazań dotyczących niepełnosprawności:

- w pkt 1 – wskazania dotyczące odpowiedniego zatrudnienia – wskazać: praca w warunkach pracy chronionej;
- w pkt 3 – zatrudnienia w zakładzie aktywności zawodowej – wskazać: wymaga;

- w pkt 6 – korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji, przez co rozumie się korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych świadczonych przez sieć instytucji pomocy społecznej, organizacje pozarządowe oraz inne placówki – wskazać: wymaga;
- w pkt 7 – konieczność stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji – wskazać: wymaga;
- w pkt 10 – prawo do zamieszkiwania w oddzielnym pokoju – wskazać: wymaga.

Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i rozważania Sądu Rejonowego:

M. R., ur. (...) roku, zamieszkuje wraz z siostrą cioteczną T., która pomaga mu. Uczęszczał do szkoły specjalnej. Został umieszczony w szpitalu psychiatrycznym z powodu upośledzenia umysłowego lekkiego. Pracował jako pracownik ochrony, ale nie uzyskał przedłużenia umowy zlecenia. Nie umie pisać ani liczyć, potrafi się jedynie podpisać. Otrzymuje pomoc ze strony brata w sprawach codziennych. Obecnie nie chodzi do psychiatry. Pozostaje w utrudnionym kontakcie słownym, formułuje tylko proste wypowiedzi, ma mały zasób słownictwa. Ma znacznie upośledzone funkcjonowanie intelektualne i społeczne. Występujące u niego upośledzenie umysłowe nie poddaje się leczeniu. Odwołujący się jedynie może nauczyć się podstawowych czynności – czytania i pisania oraz uczestniczyć w terapii zajęciowej. Nie rozumie wielu używanych słów, pojęć abstrakcyjnych, a także nie umie budować złożonych zdań i wypowiedzi. Nie zna wartości pieniądza, nie umie nimi gospodarować, ma znacznie upośledzoną orientację przestrzenną. Jest osobą niesamodzielną. W dużej części opiekę na co dzień sprawuje nad nim kuzynka.

Odwołujący się jest osobą niepełnosprawną w stopniu umiarkowanym na stałe. Jego stan zdrowia nie rokuje poprawy. Jest zdolny do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej. W związku ze znacznie ograniczonymi możliwościami intelektualnymi wymaga zatrudnienia w zakładzie aktywności zawodowej, jak również terapii zajęciowej mającej na celu rehabilitację społeczną i zawodową. Poza tym istnieje konieczność wsparcia odwołującego się w samodzielnej egzystencji, świadczenia na jego rzecz usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych oraz rehabilitacyjnych poprzez ośrodki i instytucje zajmujące się pomocą niepełnosprawnym. Wymaga również pomocy stałej, świadczonej przez osoby trzecie przy załatwianiu spraw urzędowych, a także zamieszkiwania w osobnym pokoju.

Powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił na podstawie opinii biegłej sądowej psychiatry A. S., która została wydana na podstawie zgromadzonej dokumentacji, a także wywiadu z odwołującym się oraz jego kuzynką. Opinia została oceniona jako spójna i logiczna. Według Sądu Rejonowego nie zawiera żadnych błędów metodologicznych. Zostało w niej wskazane szczegółowe uzasadnienie poszczególnych wniosków. Jeśli chodzi natomiast o opinie biegłych – kardiologa i urologa, to Sąd I instancji nie oparł się na nich w zakresie ustalenia stopnia niepełnosprawności, albowiem nie wskazywały one na co najmniej umiarkowany stopień niepełnosprawności. Poza tym, według Sądu Rejonowego, nie zachodziła konieczność zasięgnięcia opinii uzupełniających lub opinii biegłych innych specjalności.

Dokonując rozważań prawnych, Sąd I instancji wskazał, że art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jedn. Dz.U. z 2021r. poz. 573) ustala trzy stopnie niepełnosprawności, które stosuje się do realizacji celów określonych ustawą:

1) znaczny;

2) umiarkowany;

3) lekki.

W art. 4 ww. ustawy przewidziano: ust. 1. Do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Ust. 2. Do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się

osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych. Ust. 3. Do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne. Ust. 4. Niezdolność do samodzielnej egzystencji oznacza naruszenie sprawności organizmu w stopniu uniemożliwiającym zaspokajanie bez pomocy innych osób podstawowych potrzeb życiowych, za które uważa się przede wszystkim samoobsługę, poruszanie się i komunikację.

Z ustaleń Sądu Rejonowego, poczynionych na podstawie opinii biegłej psychiatry wynika, że odwołujący się jest osobą niepełnosprawną w stopniu umiarkowanym na stałe, a schorzenia, na które cierpi nie rokują poprawy. Niewątpliwie ma naruszoną sprawność organizmu, która wynika z tego, że cierpi na zespół upośledzenia umysłowego lekkiego. Spełniona jest również druga przesłanka zaliczenia go do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, a mianowicie jest osobą wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych, a także w zakresie zdolności do pracy w warunkach pracy chronionej. Odwołujący się nie potrafi wykonywać podstawowych czynności, nie potrafi pisać i liczyć. Nie może wykonywać wszystkich prac dostępnych na otwartym rynku, albowiem ma naruszoną sprawność organizmu. Dodatkowo wymaga pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych, ponieważ nie jest w stanie sam załatwiać spraw poza domem, art. urzędowych czy też z powodu nieznamomości wartości pieniędzy, nie może robić zakupów. Jego stan zdrowia nie rokuje poprawy, tak więc orzeczenie o stopniu niepełnosprawności powinno być wydane bezterminowo.

Odnośnie wskazań Sądu Rejonowy wyjaśnił, że:

w pkt 1 – wskazania dotyczące odpowiedniego zatrudnienia, należy wskazać: praca w warunkach pracy chronionej, a wynika to z faktu, że odwołujący się nie może pracować art. przy pracach umysłowych, ponieważ ma deficyty intelektualne;

w pkt 3 – wskazania dotyczące zatrudnienia w zakładzie aktywności zawodowej, należy wskazać: wymaga, albowiem musi nabyć podstawowych umiejętności, także w zakresie adaptacji i dostosowania do społeczeństwa;

w pkt 6 – wskazania dotyczące korzystania z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji, przez co rozumie się korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych świadczonych przez sieć instytucji pomocy społecznej, organizacje pozarządowe oraz inne placówki, należy wskazać: wymaga, a wynika to z faktu, że jest osobą intelektualnie upośledzoną ze zmniejszoną możliwością funkcjonowania i zachodzi konieczność uczestniczenia w terapii, która pomoże mu w nabyciu umiejętności przydatnych w funkcjonowaniu w społeczeństwie.

Ponadto odwołujący się wymaga konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, albowiem nie jest w stanie sam funkcjonować na co dzień art. robić zakupów, załatwiać spraw bez pomocy osób trzecich – aktualnie jego kuzynki. Z kolei odnośnie pkt 10 – w zakresie prawa do zamieszkiwania w oddzielnym pokoju, należy wskazać: wymaga. Zgodnie z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 21 czerwca 2001r. o dodatkach mieszkaniowych (tekst jedn. Dz.U. z 2019r. poz. 2133) normatywną powierzchnię powiększa się o 15 m², jeżeli w lokalu mieszkalnym zamieszkuje osoba niepełnosprawna poruszająca się na wózku lub osoba niepełnosprawna, której niepełnosprawność wymaga zamieszkiwania w oddzielnym pokoju. O wymogu zamieszkiwania w oddzielnym pokoju orzekają powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności, o których mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. W przedmiotowej sprawie, zgodnie z opinią biegłej sądowej psychiatry, Sąd I instancji przyjął, że ze względu na niepełnosprawność, odwołujący się wymaga powyższego (wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi – Południe z dnia 22 września 2022r. wraz z uzasadnieniem, k. 73 i 86-87).

Apelację od powyższego wyroku złożył organ rentowy, zaskarżając wyrok w całości. Zarzucił naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj. pominięcie dowodu z opinii biegłych lekarza kardiologa i lekarza urologa, co doprowadziło do błędnego ustalenia stopnia niepełnosprawności i w konsekwencji spowodowało, że stan faktyczny w sprawie nie został dostatecznie wyjaśniony. Ponadto pełnomocnik, reprezentujący organ rentowy, wskazał na uchybienie przepisom procedury cywilnej, polegające na uniemożliwieniu organowi rentowemu zajęcia stanowiska odnośnie opinii biegłego lekarza psychiatry.

Mając powyższe na względzie pełnomocnik organu rentowego wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie, że odwołujący się jest osobą niepełnosprawną w stopniu lekkim okresowo do 30 czerwca 2024r. z powodu schorzeń oznaczonych symbolem O2-P, tj. tak jak w zaskarżonym orzeczeniu, ewentualnie o uchylenie wyroku Sądu I instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu apelacji pełnomocnik organu rentowego wyjaśnił, że Sąd Rejonowy zobowiązał organ rentowy do zajęcia stanowiska odnośnie opinii biegłego lekarza psychiatry, wyznaczając dwutygodniowy termin na ewentualne ustosunkowanie się do opinii, pod rygorem uznania, że strona nie zgłasza uwag. Przedmiotowe zobowiązanie, opatrzone datą 15 wrzesień 2022r., organ rentowy otrzymał w dniu 19 września 2022r., a zaskarżony wyrok zapadł przed Sądem Rejonowym w dniu 22 września 2022r. Wskazana chronologia procedowania w sposób jednoznaczny wskazuje na pozbawienie jednej ze stron czynnego uczestnictwa w postępowaniu sądowym. Wprawdzie strona zajęła stanowisko, jednak z przyczyn obiektywnych, które zostały wskazane, zrobiła to już po wydaniu przez Sąd Rejonowy zaskarżonego wyroku.

Dodatkowo pełnomocnik organu rentowego podniósł, że w uzasadnieniu sporządzonego wyroku Sąd I instancji wskazał, że pominął opinie biegłych kardiologa i urologa z uwagi na to, że nie wskazywały one na co najmniej umiarkowany stopień niepełnosprawności. Powyższe stwierdzenie należy jednoznacznie ocenić jako brak rzetelnej oceny materiału dowodowego (apelacja organu rentowego z dnia 9 listopada 2022r., k. 93).

Pełnomocnik z urzędu, wyznaczony dla M. R., w odpowiedzi na apelację z dnia 2 kwietnia 2023r. wniósł o:

1. oddalenie apelacji jako bezzasadnej;
2. zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego z urzędu w podwyższonej stawce z uwagi na wykonanie szeregu czynności, jednocześnie oświadczając, iż koszty te nie zostały pokryte ani w całości ani w części.

Uzasadniając odpowiedź na apelację, pełnomocnik odwołującego się wskazał, że Sąd orzekający w sprawie prawidłowo zebrał i ocenił materiał dowodowy. Z ustaleń Sądu, poczynionych na podstawie opinii biegłego psychiatry, wynika w sposób nie budzący żadnych wątpliwości, iż odwołujący się jest osobą niepełnosprawną w stopniu umiarkowanym na stałe, a schorzenia, na które cierpi nie rokuje poprawy. Odwołujący się ma naruszoną sprawność organizmu, która wynika z tego, że cierpi na zespół upośledzenia umysłowego lekkiego. Ponadto jest osobą wymagającą czasowej lub częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych, a także zdolności do pracy w warunkach pracy chronionej. Odwołujący się nie potrafi wykonywać podstawowych czynności, nie potrafi liczyć. Nie może wykonywać wszystkich prac dostępnych na otwartym rynku, bowiem ma naruszoną sprawność organizmu. Dodatkowo wymaga pomocy innych osób w pełnieniu ról społecznych, ponieważ nie jest w stanie sam załatwić spraw poza domem oraz urzędowych czy też z powodu nieznamości wartości pieniędzy, robić zakupów. Jego stan zdrowia nie rokuje poprawy, tak więc orzeczenie o niepełnosprawności zasadnie powinno być wydane bezterminowo. Jednocześnie odwołujący się wymaga nabycia podstawowych umiejętności, adaptacji i dostosowania do społeczeństwa (odpowiedź na apelację z dnia 2 kwietnia 2023r., k. 128 – 129).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego podlegała uwzględnieniu w zakresie wskazującym na konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji. Powodem wydania orzeczenia, o jakie wnioskowała strona apelująca, jest stwierdzenie nieważności postępowania. Taka nieważność postępowania została w

apelacji zarzucona, mimo że organ rentowy nie oznaczył przepisu, do którego się odwołuje, ani wprost nie określił, iż chodzi o taką właśnie sytuację. Wskazał jednak na pozbawienie czynnego uczestnictwa w postępowaniu sądowym oraz opisał związane z tym zarzutem okoliczności faktyczne, jakie w sprawie zaistniały. W takiej sytuacji, szczególnie że nieważność postępowania Sąd II instancji bierze pod uwagę z urzędu, było to wystarczające do uwzględnienia apelacji w części wskazującej na konieczność uchylecia zaskarżonego orzeczenia.

Przechodząc do szczegółowej analizy przyczyn stwierdzonej nieważności postępowania, na wstępie należy przypomnieć, że z treści art. 379 k.p.c. wynika, że nieważność postępowania zachodzi:

- 1) jeżeli droga sądowa była niedopuszczalna;
- 2) jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej, organu powołanego do jej reprezentowania lub przedstawiciela ustawowego, albo gdy pełnomocnik strony nie był należycie umocowany;
- 3) jeżeli o to samo roszczenie między tymi samymi stronami toczy się sprawa wcześniej wszczęta albo jeżeli sprawa taka została już prawomocnie osądzona;
- 4) jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy;
- 5) jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw;
- 6) jeżeli sąd rejonowy orzekł w sprawie, w której sąd okręgowy jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Zdaniem Sądu Okręgowego, w analizowanej sprawie zaistniał przypadek, o jakim mowa jest w pkt 5 cytowanego przepisu. Wskazuje on na sytuację, która zachodzi wówczas, gdy strona zostaje faktycznie pozbawiona możliwości działania. Ocena takiego zdarzenia wymaga dostrzeżenia, czy sąd naruszył przepisy prawa procesowego oraz czy uchybienie to miało wpływ na możliwość działania strony, a więc czy istniał związek przyczynowy między naruszeniem przepisu, a pozbawieniem możliwości działania. Dodatkowo należy uwzględnić, czy mimo zaistnienia tych dwóch przesłanek strona mogła bronić swoich praw (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 3 lutego 2010r., II CSK 404/09, LEX nr 590206; z dnia 16 lipca 2009r., II PK 13/09, LEX nr 533099). Tylko przy kumulatywnym spełnieniu tych wszystkich przesłanek można mówić o skutkującym nieważnością postępowania pozbawieniu strony możliwości obrony swoich praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Nie każde zatem naruszenie przepisów proceduralnych może być w ten sposób traktowane. Trzeba też zwrócić uwagę, że uczestnictwo w procesie, podejmowanie czynności procesowych, udział w rozprawach i innych czynnościach jest prawem, nie zaś obowiązkiem strony (chyba że co innego wynika z przepisów) i nie musi ona z tego przywileju korzystać, obowiązkiem sądu jest natomiast zapewnienie jej takiej możliwości.

W rozpatrywanym przypadku Sąd Rejonowy wydał wyrok na posiedzeniu niejawnym w dniu 22 września 2022r. Wcześniej przeprowadził dowód z opinii biegłych sądowych trzech specjalności, przy czym jako ostatnia wydała opinię biegła sądowa z dziedziny psychiatrii. Odpis tej opinii Sąd I instancji zarządzeniem z dnia 8 września 2022r. nakazał doręczyć stronom, zakreślając termin 2 tygodni na ewentualne ustosunkowanie się do opinii pod rygorem uznania, że strona nie zgłasza zarzutów do opinii. Wskazane zarządzenie zostało wykonane w dniu 15 września 2022r., skutkiem tego w dacie, w której został wydany wyrok, Sąd Rejonowy nie tylko nie miał jeszcze stanowiska stron dotyczącego ostatniej z opinii, ale nawet nie dysponował zwrotnym potwierdzeniem odbioru przez strony takiej opinii. Dopiero po wydaniu wyroku i to w wyniku złożenia przez organ rentowy stosowanego oświadczenia w treści apelacji, Sąd II instancji ustalił, że odpis opinii psychiatrycznej został organowi rentowemu doręczony w dacie 19 września 2022r. W aktach sprawy brak jest zwrotnego potwierdzenia doręczenia, znajduje się w nich natomiast pismo organu rentowego z dnia 13 października 2022r., które organ rentowy złożył w związku z wydaną w sprawie opinią psychiatryczną. Wpłynęło ono do Sądu Rejonowego w dniu 18 października 2022r., a więc niemal miesiąc po tym, kiedy został wydany wyrok na posiedzeniu niejawnym.

W zaistniałej sytuacji faktycznej Sąd I instancji, wydając rozstrzygnięcie, naruszył obowiązujące przepisy, m.in. art. 148¹ k.p.c. Nie wziął pod uwagę tego, że sprawa nie znajdowała się w fazie, kiedy rozstrzygnięcie w trybie, na jaki wskazuje powołany przepis, było możliwe. Pomiął, że decyzję w tym przedmiocie podejmuje sąd, jednak tylko przy zaistnieniu przesłanek określonych przez ustawodawcę. Należy zwrócić uwagę, że celem art. 148¹ k.p.c. jest realizacja zasady szybkości postępowania (rozpoznania sprawy bez zbędnej zwłoki) oraz przyczynienie się do usprawnienia postępowania w tych sprawach, w których sąd dojdzie do przekonania, że nie jest potrzebne przeprowadzenie rozprawy (por. uzasadnienie projektu ustawy, Sejm VII kadencji, druk sejmowy nr 2678, s. 13). Ponadto nadmienić trzeba, że zgodnie z art. 210 § 2¹ k.p.c. sąd nie ma obowiązku pouczenia strony o treści art. 148¹ k.p.c. Ponadto w wyroku z dnia 15 grudnia 2020r. (III UK 380/19, LEX nr 3150231), Sąd Najwyższy potwierdził, że zastosowanie art. 148¹ § 1 k.p.c. nie zostało wyłączone w odniesieniu do spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych, ale nie oznacza to swobodnego odwoływania się do tego przepisu, bez uwzględnienia indywidualnych okoliczności sprawy. Zatem zakres dyskrecyjnej władzy sędziego jest ograniczony przedmiotem sporu, stanowiskiem stron oraz ukształtowanym standardem procedowania. Sąd Najwyższy w powołanym wyroku stwierdził, że można zaaprobować pogląd, iż w sprawie, której wynik zależy od określenia stopnia niepełnosprawności, czy od stwierdzenia niezdolności do pracy, czy też niezdolności do samodzielnej egzystencji, zaistnieją okoliczności usprawiedliwiające rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym. Będą to sytuacje, w których zarówno wybór specjalności biegłych, jak i ich stanowiska nie będą negocjowane przez strony. Może to mieć miejsce, jeśli w sprawie o stopień niepełnosprawności pozwany zaaprobuje niekorzystne dlań stanowisko lub też odwołujący się zgodzi się z negatywnym osądem medycznym, co do jego stopnia upośledzenia organizmu. Natomiast uprawnienie sądu z art. 148¹ § 1 k.p.c. – a nie obowiązek – nie powstaje na tle sprawy, w której strony pozostają wciąż w otwartym sporze, zgłaszając (ponawiając) wnioski dowodowe oraz nie miały możliwości wypowiedzenia się w przedmiocie kluczowych dowodów w sprawie. Ta ostatnia sytuacja, a więc brak możliwości organu rentowego, a być może i samego odwołującego się – choć on nie został pozbawiony możliwości obrony swoich praw, gdyż wyrok odpowiada jego żądaniu – w zakresie możliwości ustosunkowania się do kluczowej w sprawie opinii psychiatrycznej, zaistniała w analizowanym przypadku. Sąd Rejonowy, wydając wyrok, zignorował fakt, iż nie tylko nie dysponował potwierdzeniem odbioru przez strony odpisu opinii biegłej sądowej psychiatry, ale także ich stanowiskiem. Ponadto, był w stanie stwierdzić, że nie upłynął jeszcze określony dwutygodniowy termin na stanowisko wobec treści tej opinii. Do takiego wniosku, przy należytej analizie akt sprawy, musiało doprowadzić Sąd Rejonowy zestawienie dat, w której zostało wykonane zarządzenie dotyczące przesłania stronom odpisu opinii psychiatrycznej (15 września 2022r.) oraz daty, w której Sąd ten zdecydował o rozstrzygnięciu, jakie w sprawie wydał. W wyniku zestawienia tych dwóch dat, oczywiście jest, że ani organ rentowy, ani odwołujący się w dacie wydawania wyroku, albo nie otrzymali jeszcze opinii psychiatrycznej, albo nawet, jeśli ją otrzymali, to nie upłynął im jeszcze termin 2 tygodni określony na stanowisko.

Opisane uchybienia Sądu Rejonowego wpłynęły na możliwość obrony swoich praw, w szczególności przez organ rentowy, dla którego opinia psychiatryczna nie była korzystna. W tej opinii biegła sądowa zaprezentowała stanowisko sprzeczne z tym, co znalazło się w zaskarżonym orzeczeniu, dlatego jeśli organ rentowy – nie mając możliwości ustosunkowania się do tej opinii – został zaskoczony wyrokiem, który zapadł w dniu 22 września 2022r., to został pozbawiony możliwości obrony swoich praw. Zarazem nie miał sposobności, by bronić ich w inny sposób, gdyż w sprawie nie została wyznaczona rozprawa. Sąd I instancji, decydując o wydaniu wyroku na posiedzeniu niejawnym i to siedem dni po tym, kiedy zostało wydane zarządzenie o doręczeniu stronom odpisu opinii biegłej sądowej, pozbawił organ rentowy możliwości zaprezentowania stanowiska dotyczącego tejże opinii. Wprawdzie stanowisko to ostatecznie do Sądu Rejonowego wpłynęło, jednak z racji tego, że jego wpływ nastąpił w dacie 18 października 2022r., to nie miało ono żadnego znaczenia w procesie orzekania. Nie o to zaś w postępowaniu sądowym chodzi. Nie jest istotne tylko to, by strona w dowolnym momencie – przed czy po wydaniu wyroku – mogła złożyć do sądu pismo ze swoim stanowiskiem, tylko to, aby stanowisko strony zostało wyrażone w takim momencie i w taki sposób, by sąd orzekający w sprawie, zanim wyda rozstrzygnięcie, miał możliwość zapoznania się z nim. W analizowanej sprawie organ rentowy został takiej możliwości pozbawiony, a zgodnie z tym, co już zostało wskazane, strona musi mieć możliwość bycia wysłuchaną co do wszystkich kwestii spornych, zarówno natury faktycznej, jak również prawnej.

Sąd nie powinien zatem rozstrzygać o prawach i obowiązkach strony bez umożliwienia jej zajęcia stanowiska co do podstaw rozstrzygnięcia. Prawo do wysłuchania przysługuje obu stronom. Z powyższego wynika, że naruszenie prawa do wysłuchania ma miejsce w sytuacji, w której przed wydaniem orzeczenia strona nie mogła się wypowiedzieć co do okoliczności faktycznych i dowodów, na których sąd oparł swoje rozstrzygnięcie i z takim naruszeniem, powodującym również naruszenie wspomnianego art. 148¹ k.p.c., mamy do czynienia w przedmiotowej sprawie.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy doszedł do wniosku, iż należało uwzględnić apelację od wyroku Sądu I instancji, wyrok ten uchylić, znieść postępowanie w dniu 22 września 2022r., a więc w dacie, w której zapadł wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania. Rozpoznając sprawę ponownie, Sąd Rejonowy powinien naprawić te uchybienia, których się dopuścił i dopiero wówczas wydać wyrok, uzupełniając postępowanie dowodowe, o ile zaistnieje taka potrzeba.

Uwzględniając powyższe, Sąd II instancji na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c., orzekł jak w sentencji wyroku.

sędzia Agnieszka Stachurska